

הרצאות מודעות שבaille קפה שומעים משם. המסבירות היו נערכות רשות באס"י פוט בדוראר ארכיוון-קיטטה, שניהלהו פרופ' באיאבן וויר זאל זיימן. מכיוון שהמסבירות נערכו על אחריותם הריהם סכי נא את עיניהם בעשיה זה. אנשי המוזע ערכו במוחרתם "קורסים לוחמת ישראל". כאן עם זו בגדי גימנסיות, סטודנטים, — למו כיבוי, פיזיקה, ביולוגיה, תולדות ישראל, ובדומה.

המשורר יזחק קאנלטן ביחד עם מ- Kirshenbaum ויהלו גימנסיה — בה נתקיימו כמובן הלימודים במחתרת וה תלמידים הוודרכו למשיח מרים ולפראטיאניות. הם חניכו כו להילחם במשטר הנאצי ולהגן על כבוד ישראל. מגימנסיה זו, שמטה היה "דורר", בא לו חמים אמרצים באיטו, ידועים בשם קבוצת דורות, ומהם השתייכו ל"קבוצת הח' לוצ'" של מרדכי אנבליטש.

הסופר ר' הלל ציטלין והרב יצחק ניסני בוים, ראש "המורחין", שניהם זקנים ותשוריים, ארגנו בחתיהם "פגישות" של הנעור הדתי, נוצר שהיה עובד בשעות-היום בעבור דות קשות ובערבים מתכנס למדוד תורה ויחדות. לפניות היה אופי מהן. כאן היו משוחחים על נושאים יהודתיים שונים, בפגישות היו משתתפים מטופי האנשים במחנות הדתית.

הישיבות ובתי הספר במחתרת גולו את מנוחתו של טשרניאקוב. בפרט, כשהרב היה הלחץ של העסקנים הציוניים והמלגטים. ורב היה הפחד של ההורים, שמא יתפסו ילדיהם בשעת ביצוע ה-"פשע". טשרניאקוב שרך אצל הרשות להתריר את בית הספר, ולבטוח התיר הקומיסאר הנאצי אאורס' ואולד את קיומם של בתים רבים בשבייל חמ' שית אלפים יילדים. מצד היונראט הוקמה הנהלת בבית הספר, שבראשה עמדו שמואל הורנשטיין וד"ר טיבר. וכן מסרו למוס' דומיחנו בתידירה שונות.

ואילו הישיבות נשארו במחתרת, אלא אצל היונראט היה קים מוסך לעניין דת בשם "חונב", שבראשו עמדו אלכסנדר וושא פרידמן, אברהם מרכז' רוגובוי וה' זידמן.

המעוד פצת, נפטר ממחלה. הטיפוס בחול' בינוי-ישיבות נפטרו מעבודת-כפייה בהשדרה. תדרותו של ה' משולם קאמינר. לפני טרת בענין זה הרב ר' שלמה דור כהנא. נציגי הארגונים, שלפני המלחמה היו מחזקים בתיספר, והשתדלו להציג בתיר דירה לבתי הספר במחתרת. היו שוכרים חדרים לשעות מספר. ומאחרו פתחים סגורים רים וגיגאים היו מרביתם גראניים ורואים דלות מהווים — הסתלקו מהמקום.

"אגודות ישראל" פתחה את חדרי "יסודי התורה", בהם למדו אלף תלמידים, והוא מנהלים בירוי וארשאה. הרב מנחם זמבה, יהודיה-לייב אורליין, הרב אייזלברג, אליעזר זיגשון פרידגון ואברהם-מרדכי רוגובי, הם ניהלו אף את בית הספר "בית יעקב". ככל חוץ עסקו הבנות באירועים חביבות המזון של הגינט. יהודיה-לייב אורליין היה מרצה בכל יום ויום בפני מיבורים הרצ' שערך, נשאים שונים. הדבר היה מסוכן, שכן بعد הר Zuschen פומביות היו כולאים במחנות-יריכות נאצ'ים.

בבתי ספר "בית יעקב" למדו כאלף ילו' דות מגילם שונים. המנהל הראשי של "אורט", יוסף אי-שנסקי, ניהל בית ספר מקצועיים. אלו היו בתים חביבים על טשרניאקוב והוא תרם בשbillim מכספי הקהילה. בתים אחרים לא מרט היונראט אף פרוטה אחת. ניהלו יהודיה-לייב טשרנסקי, יהודיה יפת' ושלמה מאורה, בהם למדו מאות ילדים. מלחמת ניהל אף הרב מפאטשנה, ר' קלמנש שפירא, שהיתה שכנת ברחווב זאגנט, ובחריה-ישיבה הופיעו לפני חוץ בטחים ומשמעותם בסוד.

ישיבת-מחתרת שכנה בbijto. של הרב ר' שלמה דור כהנא, שעלה לארץ ישראל, די' שנובוי, שקלאר ובלוך. בתי הספר ציש"א של "ה'בונד" היו מנותלים בידי אוירין, זומברג ונובוגרודזקה. בית ספר בלשון הפולנית ניהלה גברת טשרניאקוב, מהונכת יהוד' ועסניאת ציבורייה. רבופיסור אודונד שטיין כינס את כל אנשי המוזע מהימן, עד השמאלי, כינס את הפרופיסורים והדזונטים באוניברסיטאות-יפו' לין, ובאזורם הקים מסיבות עונג שבת ומוסאי-השבת — בנסיבות היו מרצים אובל לומדים (רב רבינוביץ, הרב

הציבור התרגל לדבר הרע ביותר וטרח להסתגל לתנאים הקשים ביותר. אבל הוא רים לא יכולו להשלים עם העובדה, שילדיהם מתחלכים בטלים כל היום, מתנוונים, מוברים. יהודים לא יכולו להתרגל לחזון האימים, שילדיהם יתחלכו ללא תורה, ויגדי דלו עמי הארץ.

העסקנים הציוניים וכל אלו שהצינו בעירות צברית החלטו לשנות את המזב. בכל האסיפות הופיע הגוינט על מוסדות העוזר שלו: "טא", "דנטא", "וועד העוזר היהודאי" — והצעיר תוספתי-פרונסה מהוזע למנוחה היונראט לילדיים אשר למדו תורה. התוספת כללה מركם חם עם פרוסת-ילדים. כמו כן קיבל על עצמו לשלים שברילימוד למורים. ועודיה-הצהר פתחו גני-ילדים.

ל. פינגולד // מגילות השמד בגיטות ובמחנות-המוות

(כל הזכויות בידי המחבר)

גוי-ילדים, בת-ספר ישיבות

גיטו וארשתה, 10 במרס 1941.

הרשות נינהה בראש היונראט טשרן זיאקוב להסדיר את החיים הפנימיים של הגיטו לפי רצונו והבנהו. יוצא מהכללה היה קיום בתיכון, שנאסר באיסור גמור על ידי השלטון, ללא הבול בין בתים פיר לילדיים, לצעירים ולמבוגרים. בנייני בתים הספר ותלמידי תורה הפקו בתידיור פרטניים. אגב, ממש וכן נאסר קיום בתים הספריטה היהת סגורה כל הזמן (האוניברסיטה היהת סגורה כל הזמן), אני שי הס' המתפלו על הגימנסיות, ותלמידים את המבוגרים לעבודת-כפייה, ואת הילדים והנערים — לבתי-חולמים לשם עירוי דם בגופות חיללים פזעים. מכל מוסדות-ילדים הותר קיומם של מתייחסים יהודים, בין חוץ בית-היהם מגדול בהנחלת הספר והפדגוג הנודע יאנוש קורטש-שמואל ואולדשטייד.

הציבור התרגל לדבר הרע ביותר וטרח להסתגל לתנאים הקשים ביותר. אבל הוא רים לא יכולו להשלים עם העובדה, שילדיהם מתחלכים בטלים כל היום, מתנוונים, מוברים. יהודים לא יכולו להתרגל לחזון האימים, שילדיהם יתחלכו ללא תורה, ויגדי דלו עמי הארץ.

העסקנים הציוניים וכל אלו שהצינו בעירות צברית החלטו לשנות את המזב. בכל האסיפות הופיע הגוינט על מוסדות העוזר היהודאי" — והצעיר תוספתי-פרונסה מהוזע למנוחה היונראט לילדיים אשר למדו תורה. התוספת כללה מרכם חם עם פרוסת-ילדים. כמו כן קיבל על עצמו לשלים שברילימוד למורים. ועודיה-הצהר פתחו גני-ילדים.